

РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Светла Георгиева Калудова-Станилова – АМТИИ „проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

На: Теоретичен труд и концерти към Художествено-творческа докторантура за присъждане на образователна и научна степен „доктор”

Професионално направление (шифър 8.3) „Музикално и танцово изкуство”, Научна специалност „Музикознание и музикално изкуство“

Автор: Деница Димитрова Василева, докторант към катедра „Музикален фолклор” на факултет „Музикален фолклор и хореография” при АМТИИ „проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив

Тема: „Българската народна песен и нейната съвременна интерпретация”

Научен ръководител: проф. д-р Костадин Бураджиев

С народната песен е свързано развитието на Деница Василева от детството, през индивидуалното ѝ обучение по пеене и като студент в АМТИИ в специалностите: „Педагогика на обучението по музика“ в ОКС „бакалавър” и „Медийно музикално редакторство“ в ОКС „магистър”. След дипломирането си, тя започва работа като артист-хорист в щатен народен хор към АМТИИ „проф. Асен Диамандиев“. Наравно с това в продължение на три години е преподавател по народно пеене в НУМТИ „Добрин Петков“ и водещ на фолклорното предаване „Песента му е празника, раздумка му е кавала“ (за една година), към радио Пловдив. Днес тя е концертираща певица с етно формациите „Фолк Лайн“ и „Наздравица“, и е хоноруван преподавател по народно пеене към катедра „Музикален фолклор“ в АМТИИ, има записи с оркестъра на БНР.

Професионалният път на автора на предложените за рецензиране теоретичен труд и концерти - Деница Василева, ясно подсказват причината, тя да се ориентира към изследваната тема: „Българската народна песен и нейната съвременна интерпретация“. Избраната теза за теоретична разработка към художествено творческата ѝ докторантура е представена с увод, три глави, заключение и библиография на ползвана литература. Структурата и съдържанието на труда са успех за докторанта. Разработката се отличава с добре издържана, логическа последователност и завършеност. Предложеният на вниманието ни научен текст притежава компетентност и креативност. Изказът е точен, ясен и четивен. Използваната, значително количество научна литература (78 заглавия на български език) е коректно и прецизно отразена. Текстът предполага широк, многопланов изследователски подход, чрез който докторантът приема предизвикателството, да заяви едно обстойно теоретично изследване, което намира своето място в съвременните научно-изследователски тенденции, отговарящи на

естетиката на времето. В този смисъл Деница Василева представя изследване с принос за фолклорната наука и практика.

В увода се подчертава актуалността на проблема и неговата значимост. Убедително са представени обекта, предмета, целта и задачите. Целта конкретизира задачите, които структурират отделните глави в теоретичен и приложен аспект. Заявената методологическа рамка, формулирана ясно и прецизно намира израз в методите: анализ, сравнение и синтез, а в художествената част: сценична концептуалност, визуално-слухова демонстрация, съвременно естетизиране и субективно тълкуване.

Макар и кратък литературният обзор анализира, групира и систематизира твърде разнопосочни теоретични източници, върху които дисертантът извежда полезни обобщения и изводи и прави своите допълнения с практическа приложимост. Това е и първото достойнство на труда, който е плод на целенасочена и задълбочена работа.

В първа глава е дадена много фактология, която описва редица влияния върху произхода и развитието на народната песен. Този процес е проследен от традицията до съвременното, като логично се започва с ламентациите – оплакванията, наречени от докторанта „оплаквалки“. Те, заедно със залъгалките са зародишът на импровизационните умения на певците. Тук чрез наративен подход е представена стародавната традиционна песенна практика. Направена е теоретична класификация на песните по тематика, форма и структура. Акцентът пада върху базовото им значение за промяна в подхода към първообраза и изпълнителската практика в съотношение: традиция - съвременност. Мелодията и орнаментиката са анализирани, като един от адаптивните елементи на народната песен, чието развитие е резултат от вокалната техника и интерпретацията на отделния певец. В хода на изследването е отчетена промяна не само в мелодичната линия, метро-ритмичната структура и текста, в подхода на композиторите, но и в повишаване слушателските изисквания към изпълнителските способности на певците и културата на звука. Въз основа на тези твърдения, Деница Василева прави своя извод „постепенно на народната песен започва да се гледа като на естетическа категория“. Така тя извежда заключението за приспособимостта на народните песни към съвременното.

Във втора глава „Ролята на институциите за развитието на народната песен“ е отредено специално място на образователните средища, медиите и ансамблите. Популяризирането на фолклорната песен с нейните музикално-регионални специфики на концертния подиум, чрез ефира на Националните медии, звукозаписната индустрия,

образователните институции и хоровото музициране, водят към развитие и промяна на напевите. Много ценни за разработката са разсъжденията за подходите на различни композитори към традиционните образци и развитието им до по-крупни музикални форми. В раздел II.2. „Ансамблите за народни песни и танци – своеобразни двигатели на еволюционните процеси“, докторантът разяснява популяризирането на музикалния фолклор, чрез колективен начин на музициране в ансамблите и изявите на концертния подиум. За Василева това е „нов начин на интерпретация на народната песен“ (с. 67). Съществено място в изследването е отделено на композиционния стил и подход към фолклорния напев от изявени композитори. В центъра на изследването е музикалната форма и структура, в която се разгръщат музикалната тема и фактурата, търси се логическата връзка между мелодия, орнаментика и изпълнителска техника на певците. След обстоен анализ са направени значими изводи относно изразните средства в песните, композиционния език и маниерите на изпълнение, диференцирани при различните музикално-фолклорни области.

Важна за теоретичното изследване е дадената информация за творческия път, репертоара и вокалната техника на емблематични певци и техният принос за развитие на фолклорната песен, както и влиянието на инструменталния съпровод. Изследването доказва, че под влияние на обработките за инструментални групи и оркестри, народната песен поема по нов път на развитие. Инструменталната импровизация влияе върху изпълненията на певците, както и върху самите напеви, чувства се зависимост и взаимовлияние между вокална, инструментална музика и изпълнителска техника, търсят се нови подходи чрез импровизация. „Обогатена по този начин народната песен придобива различна художествена стойност, която става основа за бъдещите фолклорни изпълнители (с. 65). Тези констатации на Деница Василева са концептуална основа, върху която тя изгражда програмите за шест концерта, реализирани по изискванията на художествено-творческата докторантура. Направените изводи са в подкрепа на избраната тема и реализираният изследователски подход.

Ценни за труда са разсъжденията относно ролята и мястото на народната песен в образователните институции, като средища за съхраняване и обогатяване в максимална степен на изворните образци. Създадената научна и методична литература подпомага процеса за овладяване на песента, извън традиционните форми на съществуване. Обучават се професионални певци и инструменталисти, които да продължат пътя на съхранението и еволюционното развитие на националното фолклорно наследство.

В хода на изследването, докторантът се спира на факторите, които влияят върху традиционната музика и я променят, съобразно естетиката на времето. Принос за това имат съборите надпявания, медиите и взаимодействието със световни стилови направления като: джаз, класика, филмова музика, поп, рок и др. „Всичко това създава друг интонационен фон и променя първичното усещане за фолклора“ (с. 111) Според автора най-силно влияние оказват инструменталната музика и стил. Основният двигател са „сватбарските оркестри“ и певците с изявен импровизаторски талант. Те влияят върху промените в: мелодия и орнаментика, ладов и интервалов строеж, амбитус, форма и структура. Това неминуемо предявява определени изисквания относно музикалната и изпълнителска култура на певците. „Народните изпълнители, провокирани от сложните импровизаторски умения на инструменталистите, се опитват и създават достатъчно сложни в орнаментално отношение песенни образци“ (с. 84). Стремжът към ново „модерно“ звучене води и до някои негативни отклонения от оригиналната, регионална характеристика, като смесване на стиловите особености. Постепенно се появяват „авторски песни на фолклорна основа“, чрез които се търси „ново звучене“.

Достойнство на дисертационния труд е това, че всяка глава завършва с обобщение, изведени са ценни изводи, които правят информацията в него практически приложима. Чрез изясняване въпросите, отнасящи се до зараждането на народната песен, стиловите ѝ особености и промените, които претърпява в етапите от своето развитие, достигайки до съвременното, настоящият теоретичен труд реализира задачите си. Заключение на дисертационния труд представя в обобщен вид приносите му, които са от значение за обогатяване на фолклорната наука. Изследването осъществява успешно своите цели не само в теоретичната проблематика, но и за постигане на приложни резултати, демонстрирани чрез репертоара, включен в концертите към докторантурата. Напълно приемам изложените приноси на труда, които са аналитично представени и достоверно изтъкнати. Деница Василева има три публикации в периода 2017-2019г. Като избор на тема те са свързани с дисертационния труд и напълно отговарят на изискванията за получаване на Образователна и научна степен „доктор“.

Като част от художествено-творческата докторантура, трудът е свързан и с шестте концерта, изпълнени от докторанта. Основната нишка, свързваща концертите е проследяване на етапите от развитието на народната песен във времето и нейните еволюционни промени, чрез сценична презентация. Концертите са приложени към труда в CD със записи, снимков материал на афиши и програми, както и мнения от

техните обсъждания в катедра „Музикален фолклор” при АМТИИ „проф. Асен Диамандиев”. Те са реализирани с различни по състав формации и оркестри:

1. Първи концерт (1.03.2017г., I-во студио на радио Пловдив) – Концерт с участието на ОНМ на БНР. Изпълнение на авторски песни на фолклорна основа.
2. Втори концерт (4.04.2018г., Концертна зала на АМТИИ „проф. Асен Диамандиев“) – Концерт с формация “Folk line“. Представяне на народната песен, чрез нестандартното съчетание на народни и класически музикални инструменти, фолклор от различни региони на България с поп и джаз елементи.
3. Трети концерт (15.04.2019г., Концертна зала, АМТИИ „проф. Асен Диамандиев“) – Концерт с участието на Щатен народен оркестър. Представяне на емблематични песни на стари майстори от различните фолклорни области.
4. Четвърти концерт (28.01.2020г., Концертна зала, АМТИИ „проф. Асен Диамандиев“) – „Лирични хорови шедьоври“. Демонстрация на певческите възможности в различни аспекти на съвременния професионализъм – като солист и като хорист.
5. Пети концерт (29.11.2020г., Концертна зала, АМТИИ „проф. Асен Диамандиев“) – Концертът има за цел да покаже влиянието на сватбарските оркестри върху народната песен.
6. Шести концерт (14.05.2021г., Концертна зала, АМТИИ „проф. Асен Диамандиев“) – Демонстрация на промяната на традиционното звучене на народната песен под влияние на клавирен съпровод.

Представените концерти и техните програми, вокалната техника на докторанта и личната му загриженост към интерпретацията на фолклорните образци е съществен принос за изпълнителската и педагогическа практика.

Разглежданите теоретичен труд и шест концерта в Художествено-творческата докторантура на кандидата Деница Василева, имат сериозна научно–практическа и приложна стойност. Те отговарят на изискванията на ЗРАСРБ и правилника за неговото прилагане. Изхождайки от всичко казано по-горе, категорично заставам в подкрепа на автора и представените текст и концерти. Изразявам своята положителна оценка за труда и изпълненият репертоар, въз основа на посочените приноси. Убедено препоръчвам на уважаемото Научно жури да удостои Деница Димитрова Василева с Образователната и научна степен „доктор” в Професионално направление (8.3) „Музикално и танцово изкуство”, Научна специалност „Музикознание и музикално изкуство“.

15 февруари 2022г.

проф. д-р Светла Станилов